

“לוחמה משפטית”

ספטמבר 2008

ארגונים לא ממשלתיים והניצול
לרעה של בתי-המשפט בסכסוך
הערבי-ישראלי

אן הרצברג

NGO MONITOR

ג'רלד שטיינברג, עורך

תקציר מנהלים

הפוליטית כנגד ישראל.² הצהרת פורום הארגונים הלא ממשלתיים קראה לשימוש בכל האמצעים הדרושים כדי להבטיח את אכיפת המשפט ההומניטרי הבינלאומי על ישראל. בין השאר הצהרת הפורום קוראת לייסוד "טריבונל לפשעי מלחמה" שיחקור וישפוט את כל מי "שעלולים להיות אשמים בפשעי מלחמה, ג'נוסייד, טיהור אתני ופשע האפרטהייד... המבוצעים בישראל ובשטחים הפלסטיניים הכבושים."

תנועה זו מונהגת על ידי ארגונים לא ממשלתיים פלסטיניים כגון אל-חאק, המרכז הפלסטיני לזכויות אדם (PCHR) ובאדיל (Badil), ובסיועם של ארגונים בינלאומיים כמו: Human Rights Watch, אמנסטי אינטרנשיונל, הפדרציה הבינלאומית לזכויות אדם - FIDH (צרפת), והמרכז לזכויות חוקתיות - CCR (ניו יורק). ארגונים אלה נתמכים בעיקר על ידי ממשלות אירופאיות ועל ידי האיחוד האירופי ומקבלים מימון ממוסדות בולטים ונחשבים כמו המכון לחברה פתוחה (OSI) של ג'ורג' סורוס וקרן פורד.

מאמר זה מציג מספר מקרי מבחן המנתחים את תפקידם המרכזי של ארגונים לא ממשלתיים באסטרטגית הלוחמה המשפטית, ואת השימוש שנעשה בה לצורך קידום מסע התעמולה הפוליטי כנגד ישראל. ראשית, המחקר יפתח בדיון על מעורבותם של ארגונים לא ממשלתיים בתנועה לקידום ולהרחבת מושג סמכות השיפוט האוניברסאלית ובהקמת בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC). ללא התפתחויות משפטיות אלו, אסטרטגיית הלוחמה המשפטית של הארגונים הללו לא הייתה מתאפשרת.

שנית, המאמר יציג דוגמאות ללוחמה המשפטית האנטי-ישראלית המתרחשת ברמה הבינלאומית. המחקר יבחן את התגבשות הטקטיקה בפורום הארגונים בוועידת דרבן ב-2001, את האסטרטגיות האלטרנטיביות שאומצו על ידי רשת הארגונים כתחליף לתביעות פליליות נגד ישראלים ב-ICC, ואת התיק שנפתח בבית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) כנגד גדר הפרדה של ישראל. כבמסעות התעמולה הפוליטיים האחרים של הארגונים גם פעולות הלוחמה המשפטית כנגד ישראל מנסות לצמצם או להשמיט את העובדה שפעולות ישראל באות מתוך הקשר של טרור, לנצל לרעה את הטרמינולוגיה והרטוריקה המשפטית

שימוש בליטיגציה ובבתי משפט בעילות של פגיעה בזכויות אדם התרחב מאוד מאז שנות התשעים. התרחבות זו באה במקביל להתחזקות רחבת ההיקף של הארגונים הלא ממשלתיים (NGOs – להלן "ארגונים") והרחבת מושג "סמכות השיפוט האוניברסאלית". ארגונים הטוענים כי הם מקדמים זכויות אדם, בעצם עוסקים בשתדלנות בינלאומית ובהגשת תביעות אזרחיות ופליליות נגד פקידי ציבור ישראלים בעילות כגון "פשעי מלחמה" או "פשעים נגד האנושות". תביעות כגון אלה הוגשו בבלגיה, אנגליה, ספרד, שווייץ, ארצות הברית ובמקומות אחרים.

פעולות משפטיות אלה, שמטרתן, כביכול, להביא צדק לקרבנות, הן צורה של "לוחמה משפטית" המיועדת להעניש את ישראל על פעולותיה כנגד ארגוני הטרור ולמנוע פעולות צבאיות ישראליות עתידיות. אסטרטגיה המשתמשת בכלים משפטיים כתחליף לאמצעים צבאיים מסורתיים על מנת להשיג מטרת צבאיות נקראת "לוחמה משפטית".¹ בנוסף לכך, הפעולות המשפטיות הן גם אמצעי בידי הארגונים, שאינם נותנים דין וחשבון בפני שום משטר דמוקרטי, לחתור תחת מדיניות החוץ של מדינה עצמאית ולהתערב בקשריה הדיפלומטיים. בעוד שישראל אינה המדינה היחידה שהפכה למטרה ל"לוחמה משפטית" מצד ארגונים לא ממשלתיים (מספר ארגונים בולטים הגישו בצרפת ובגרמניה תביעות דומות נגד גורמים אמריקאים בכירים), היא בהחלט מהווה יעד מרכזי לפעולות שכאלה. על אף טענותיהם כי הם מקדמים זכויות אדם אוניברסליות, ארגונים אלה לא יזמו הליכים כנגד גורמים המעורבים בטרור מהצד הפלסטיני, מחיזבאללה, מהצד הסורי או האירני.

אסטרטגיה זו של יצירת דה-לגיטימציה לישראל על ידי שימוש במסגרות משפטיות, אומצה בפורום הארגונים של הוועידה הבינלאומית נגד גזענות שנערכה ב-2001 בדרבן שבדרום אפריקה ("WCAR"), או "וועידת דרבן". פורום הארגונים הלא-ממשלתיים גיבש תוכנית לפיה ישראל תסומן כמדינה "גזענית" וכמדינת "אפרטהייד" ותבודד מבחינה בינלאומית באמצעות מסע של הפסקת השקעות, חרמות וסנקציות, ואימץ, באופן מפורש, אסטרטגיה של לוחמה משפטית ככלי לקידום המערכה

¹ Jeremy Rabkin, "Lawfare: The International Court of Justice Rules in Favor of Terrorism," *The Wall Street Journal*, September 17, 2004, available at <http://www.opinionjournal.com/forms/printThis.html?id=110005366>.

² For more information on the Durban Conference, see Gerald M. Steinberg, "The Centrality of NGOs in the Durban Strategy," *Yale Israel Journal*, Summer 2006, available at <http://www.ngo-monitor.org/article.php?viewall=yes&id=1958>.

להיות השלכות פוליטיות ודיפלומטיות חמורות, ביניהן הגבלה משמעותית ביכולתם של גורמים ישראלים בכירים ישראלים לנסוע לחו"ל וההד התקשורת שמהווה מרכיב חשוב בדימויצייה של ישראל.

דו"ח זה מדגיש גם את היעדר השקיפות והאחריות הציבורית של הארגונים הלא ממשלתיים ותרומתם למתח הדיפלומטי והפוליטי ולהחרפת הסכסוך הישראלי-ערבי. אנליסטים ציינו שההתמקדות של ארגונים רבים הטוענים כי הם מקדמים זכויות אדם דווקא בהפרות לכאורה של ישראל, גורמת להם להתעלם "מאיזון האינטרסים הנדרש ממובילי מדיניות".⁵ גורמים מקרב הארגונים משתמשים בתביעות משפטיות כדי לקדם את האידיאולוגיות שלהם ואת מטרותיהם בענייני מדיניות חוץ בלי שהם חייבים ליתן דין וחשבון ציבורי ודמוקרטי וללא אחריות על ההשלכות מרחיקות הלכת של מעשיהם. כל זאת במקום להתמקד בהחלטות הקשות שמדינות לאום צריכות לקבל בבואן לשקול שיקולי ריבונות וביטחון מול זכויות אדם. התמקדות שכזו באינטרס הצר והאישי בלב סביבה גיאופוליטית מורכבת, כמו זו של הסכסוך הישראלי-ערבי, מובילה להתמשכות הסכסוך, ובאופן פרדוקסאלי, לדילול הפן האוניברסאלי של זכויות אדם.

הבינלאומית כדי "לייצר" הרשעות מבלי לספק בסיס איתן או ראיות מהימנות תוך שימוש בהגדרות משפטיות חלקיות, מסולפות או בלתי עקביות.

שלישית, המונוגרפיה דנה בליטיגציה שמובילים הארגונים נגד ישראל בבתי-המשפט הלאומיים באירופה ובארה"ב. מכיוון שישראל לא אישרה את השתתפותה בבית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC), בשל חששות פוליטיים ומשפטיים, הלוחמה המשפטית של הארגונים הלא ממשלתיים מתרחשת בעיקר בבתי-משפט מקומיים במדינות בהן נחקקו חוקים בעניין פשעי מלחמה או חוקים אחרים המקנים סמכות אוניברסלית. התביעות המפורטות במחקר כוללות את התיק נגד אריאל שרון בבליגיה על אחריותו, כביכול, לטבח בסברה ושתילה; צו המעצר שהוצא נגד דורון אלמוג בבריטניה בשל הפרות חמורות, כביכול, של אמנת ג'נבה; תביעות אזרחיות בארה"ב נגד אבי דיכטר בשל תפקידו בחיסול הממוקד של מייסד הזרוע הצבאי של החמאס ונגד משה יעלון בשל השתתפותו במבצע צה"ל בקנא שבלבנון ב-1996. בנוסף המחקר מפרט שלל תביעות שהוגשו בארה"ב ובבריטניה במטרה לחסום סחר עם ישראל.

כפי שהבהיר בית המשפט האמריקאי לערעורים, תיקים אלה שואפים לערב את בתי המשפט "בניהול הפרטני של קביעת מטרות צבאיות" ואינם תביעות נגד דמויות כגון "אידי אמין או מאו דזה-דונג".³ התובעים בתיקים הללו לא הצליחו להצביע על תקדימים שבהם קבע בית המשפט ש"החלטות דומות של הדרגים הגבוהים בקביעת טקטיקות ואסטרטגיות תוך כדי מבצעים צבאיים מודרניים, היו מעשי עינוי או הרג לא חוקיים על-פי המשפט הבינלאומי".⁴ בעוד תיקים אלה נמחקו כולם בשלבים מוקדמים, הכיסוי התקשורתי להן זכו היווה אחת ממטרותיהם המרכזיות. במימד זה, הנזק שנגרם לישראל היה משמעותי, בדיוק כפי שהתכוונו הארגונים שהגישו את התביעות.

כתוצאה מתביעות אלה, מספר מדינות, ביניהן בליגיה ובריטניה, תיקנו את חוקיהם על מנת למנוע בעתיד מקרים דומים של ניצול לרעה. תיקונים אלה כוללים, לדוגמה, איסור על הארגונים לפנות לבית המשפט ישירות בדרישה להוציא צו מעצר מבלי להתייעץ קודם בגורמים ממשלתיים. עם זאת, לתביעות הללו ממשיכות

³Belhas v. Ya'alon, Opinion of the DC Circuit Court of Appeal, February 15, 2008, at 2, 7, available at <http://www.ccrjustice.org/files/Decision%20in%20Belhas%20v%20Ya'alon%202.15.08.pdf>.

⁴שם

⁵David Davenport, "The New Diplomacy Threatens American Sovereignty and Values," in "A Country I Do Not Recognize": The Legal Assault on American Values 113, 119 (Robert Bork ed., 2005), available at http://media.hoover.org/documents/0817946020_113.pdf.

NGO "Lawfare"

*Exploitation of Courts
in the Arab-Israeli Conflict*

Anne Herzberg

Making NGOs Accountable

שד' בן מימון 1

ירושלים 92262

טל. 02-566-1020

פקס. 077-511-7030

mail@ngo-monitor.org

www.ngo-monitor.org

ארגון NGO Monitor קבע לעצמו כמטרה את עידוד השקיפות והאחריות הציבורית של הארגונים הלא ממשלתיים הפועלים במסגרת הסכסוך הישראלי-ערבי באצטלה של קידום זכויות אדם ואג'נדות הומאניטאריות. כדי לעשות זאת, NGO Monitor אוסף מידע ועורך מחקרי עומק על פרסומים ופעילויות של אותם ארגונים ומביא אותם לדיון ציבורי.

NGO Monitor נוסד ב-2002 ביחד עם קרן משפחת ווקסלר

©2008 NGO Monitor כל הזכויות שמורות